

Europejski informator polityczny

■ *Budowanie zaufania i nieufności w mediach: rola dezinformacji i wolności mediów*

Rola mediów w budowaniu (nie)ufności w trudnych czasach

Media społecznościowe zapewniają przestrzeń do wyrażania opinii, uzyskiwania wiadomości i dyskusji o wydarzeniach politycznych i społecznych, dopełniając w ten sposób tradycyjne media (radio, telewizję i prasę) i wpływając na ustalone formy tworzenia i przyswajania wiadomości. Oferują one przestrzeń do otwartej debaty, która zaspokaja zapotrzebowanie obywateli na udział w życiu publicznym. De facto jednak tworzą one również przestrzeń polaryzacji, rozpowszechniania błędnych informacji lub dezinformacji oraz atakowania osób i instytucji. Jednocześnie tradycyjne media przechodzą proces transformacji na poziomie czytelnictwa, modeli korporacyjnych i praktyk dziennikarskich. W tym nowym kontekście medialnym coraz częściej rozprzestrzenia się ukierunkowana dezinformacja, niepokojąc w ten sposób obywateli i podsycając nieufność do przedstawicieli politycznych i demokracji, wiedzy specjalistycznej i nauki. Dezinformacja i spiski nabrały szczególnego znaczenia na platformach mediów społecznościowych podczas pandemii Covid-19, gdzie powielano tak zwane „alternatywne wiadomości” i „alternatywne fakty”.

Taki rozwój sytuacji zmotywował projekt EnTrust do poświęcenia uwagi roli mediów w kształtowaniu i kwestionowaniu zaufania do władzy w czasach kryzysu.

Projekt EnTrust, poświęcony badaniu zaufania i nieufności wobec władzy z różnych perspektyw, poświęcił część swoich badań zgłębianiu naszego zrozumienia zmieniającej się roli dziennikarstwa w mediacji zaufania między władzą polityczną, wiedzą naukową i obywatelami oraz wpływem na tę relację technologii mediów cyfrowych. Badanie rzuciło światło na warunki, w których relacje medialne dotyczące skuteczności rządów i faktów naukowych mogą prowadzić albo do świadomego kształtowania opinii, albo do polaryzacji opinii politycznych kwestionujących wiarygodność naukowców, rządu i przedstawicieli politycznych. Spostrzeżenia te uzyskano dzięki analizie porównawczej przekazów medialnych podczas pandemii Covid-19, dodatkowej analizie komentarzy użytkowników na stronach gazet na Facebooku oraz pogłębionym wywiadem z interesariuszami zaangażowanymi w weryfikację faktów lub inicjatywy przeciwdziałające dezinformacji. Badania zostały przeprowadzone w siedmiu krajach europejskich (Czechy, Dania, Niemcy, Grecja, Włochy, Polska i Serbia) i przyniosły szereg interesujących wniosków, które zostały przedstawione i omówione podczas debaty ekspertów przy okrągłym stole z udziałem przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, Rady Europy i Komisji Europejskiej.

Raport naukowy projektu EnTrust oraz debata ekspertów przy okrągłym stole pozwoliły zidentyfikować szereg kluczowych problemów i zaleceń politycznych, które stanowią sedno niniejszego dokumentu.

Rekomendacja nr 1: zapobieganie dezinformacji w Internecie i egzekwowanie poszanowania praw człowieka na platformach internetowych

Kontrola szkodliwych skutków braku regulacji mediów społecznościowych nabiera na znaczeniu, ponieważ coraz więcej obywateli poszukuje wiadomości za pośrednictwem mediów społecznościowych, które zapewniają bezpłatny i bezpośredni dostęp do informacji. Ponadto w niektórych krajach europejskich ludzie zwracają się do mediów społecznościowych w wyniku niskiego lub malejącego zaufania do mediów publicznych. Aby zwalczać dezinformację w Internecie, unijni decydenci podjęli kroki w kierunku stworzenia systemu współregulacji, ale organizacje społeczeństwa obywatelskiego i eksperci z dziedziny mediów twierdzą, że obecne instrumenty nie wystarczają.

Uaktualniony kodeks postępowania w zakresie dezinformacji (Kodeks) stanowi ważny instrument przeciwdziałania dezinformacji w Internecie, ale musi zapewniać zdecydowane egzekwowanie i monitorowanie zobowiązań, najlepiej jako mechanizm współregulacji w ramach Ustawy o usługach cyfrowych (Digital Services Act, DSA). Jeden z istotnych aspektów dotyczy przejrzystości w odniesieniu do ukierunkowanych reklam (politycznych). Użytkownicy powinni być świadomi, że informacje, które widzą, podlegają algorytmom i źródłom finansowania (kto płaci za treści, które widzą). Innym istotnym aspektem jest moderowanie treści, które powinno prezentować podejście oparte na prawach człowieka i zapewnić

poszanowanie wolności słowa w odniesieniu do użytkowników i tego, do kogo użytkownicy się zwracają.

Ponadto należy wziąć pod uwagę, że dezinformacja nie jest wolna od uprzedzeń. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego podkreślają, że dezinformacja dyskryminująca (na przykład dezinformacja ze względu na płeć) jest powszechna w mediach społecznościowych. Działania dyskryminujące dla społecznego i politycznego uczestnictwa dotkniętych grup powinny zostać odzwierciedlone w instrumentach legislacyjnych, które regulują zarówno sferę cyfrową, jak i fizyczną.

W kontekście dezinformacji w mediach społecznościowych, kluczowe jest zwrócenie uwagi na ostatnie postępy związane z Unijną ustawą o sztucznej inteligencji. Ustawodawcy osiągnęli konsensus w sprawie wstępnej wersji ustawy, która zostanie teraz poddana negocjacji z Radą Unii Europejskiej i państwami członkowskimi UE. W miarę rozwoju technologii sztucznej inteligencji eksperci i społeczeństwo obywatelskie konsekwentnie podkreślają konieczność przestrzegania praw podstawowych w jej stosowaniu, niezależnie od osoby, która jej używa. Istnieją również obawy dotyczące potencjalnych szkodliwych skutków działania systemów sztucznej inteligencji dla grup zmarginalizowanych. Skutki te zaostrzają problemy systemowe i nierówności.

Panuje powszechna zgoda co do tego, że nowe instrumenty prawne muszą w zharmonizowany sposób zostać zintegrowane z istniejącymi ramami prawnymi. Podejście obejmujące wiele zainteresowanych stron, w tym dziennikarzy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i naukowców umożliwi uwzględnienie różnych obaw przy opracowywaniu przepisów. Wdrażanie i odpowiedzialność

przepisów muszą być stale monitorowane dla zapewnienia odpowiedzialności, zwłaszcza w tak szybko rozwijającym się środowisku, jakim jest świat cyfrowy.

Rekomendacja nr 2: promowanie i finansowanie programów edukacyjnych mających na celu rozwijanie umiejętności korzystania z mediów

Polityka edukacyjna ukierunkowana na umiejętność korzystania z mediów (zdolność do krytycznego rozumienia i oceny informacji uzyskanych z różnych źródeł) jest konieczna, aby lepiej stawić czoła problemom związanym z dezinformacją i propagandą na platformach internetowych i w mediach. Wzmocnienie pozycji i świadomości obywateli, by stosować pewien stopień nieufności w kontaktach z doniesieniami medialnymi może ograniczyć rozprzestrzenianie się dezinformacji. Obywatele powinni wypracować dobre praktyki korzystania z mediów i umiejętności poruszania się w cyfrowej przestrzeni informacyjnej.

Szkolenie młodych ludzi jest szczególnie ważne ze względu na ich zróżnicowaną i dynamiczną aktywność online. Nauczyciele muszą mieć odpowiednie kwalifikacje do przekazania uczniom umiejętności korzystania z mediów. Szkolenie w zakresie umiejętności korzystania z mediów może być włączone do programu nauczania lub organizowane podczas tematycznych wydarzeń szkolnych. Można nawiązać kontakty z innymi szkołami, które z powodzeniem wdrożyły szkolenie w zakresie umiejętności korzystania z mediów. Podobnie, szkoły mogą korzystać z wiedzy dziennikarzy, specjalistów IT i innych grup zawodowych.

Władze krajowe i lokalne powinny promować i finansować programy edukacyjne mające na celu poprawę umiejętności korzystania z mediów, zgodnie z art. 33a zmienionej Dyrektywy o audiowizualnych usługach

medialnych. Wiedzę specjalistyczną można znaleźć w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego (np. Lie Detectors) lub europejskich sieciach akademickich (np. Europejskie Obserwatorium Mediów Cyfrowych), które opracowały szkolenia dla nauczycieli i uczniów w zakresie wykrywania dezinformacji i sprawdzania faktów. Projekt „Wolność wypowiedzi – bezpieczna nauka – demokratyczne szkoły dla wszystkich” Rady Europy jest kolejnym przykładem tego, jak takie szkolenie może być wspierane na poziomie europejskim.

Rekomendacja nr 3: przejrzystość własności mediów i zapewnienie (dostępu do) niezależnych relacji informacyjnych

W kilku państwach członkowskich UE jesteśmy świadkami niewłaściwego wykorzystywania i zawłaszczania mediów do celów politycznych i dla partykularnych interesów magnatów biznesowych. Dlatego ważne jest, aby zrozumieć, w jaki sposób zorganizowane są firmy i jak finansowanie wpływa na treści w mediach, nie tylko w celu zapewnienia obywatelom bezstronnych informacji, ale także w celu (od)budowy zaufania do demokracji.

Instrumenty legislacyjne, takie jak proponowany Europejski akt o wolności mediów (EMFA) lub Europejski plan działania na rzecz demokracji mają na celu ujawnienie konfliktów interesów i monopoli oraz wzmocnienie niezależności redakcyjnej w europejskim krajobrazie medialnym, ale wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego i dziennikarzy istnieją obawy, że środki te nie będą wystarczające, aby spełnić wymagania dotyczące wolności i pluralizmu mediów określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

Państwa członkowskie UE powinny przestrzegać i wdrażać Europejskie standardy dotyczące mediów publicznych poprzez wzmocnienie „zasad i mechanizmów mających na

celu zwiększenie niezależnego zarządzania i niezależności redakcyjnej” (Sprawozdanie na temat praworządności z 2022 r.) takich podmiotów. Własność mediów musi być przejrzysta, a istniejące mechanizmy muszą spełniać europejskie standardy niezależności organu regulacyjnego ds. mediów, jak podkreślono w zaleceniach zawartych w sprawozdaniu na temat praworządności z 2022 r.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i dziennikarze nalegają na wprowadzenie ram prawnych zapewniających ochronę wolności słowa zarówno w prywatnych, jak i publicznych firmach przemysłu medialnego. Aby zaradzić sytuacjom zawłaszczania i koncentracji mediów, UE i państwa członkowskie powinny zwiększyć wsparcie finansowe działań promujących niezależne i bezstronne przekazywanie informacji, takich jak dziennikarstwo śledcze lub projekty weryfikacji faktów, lub innych przedsięwzięć, które przyczyniają się do pluralizmu mediów, biorąc pod uwagę [zalecenie CM/Rec \(2022\)4](#) (w języku angielskim) w sprawie promowania przez Radę Europy środowiska sprzyjającego jakości dziennikarstwa w erze cyfrowej.

Finansowanie powinno ponadto zapewnić przystępność cenową i rozpowszechnianie bezstronnych wiadomości za pośrednictwem różnych kanałów. Wysokiej jakości dziennikarstwo jest dobrem publicznym i należy je chronić, aby zapewnić obywatelom wiarygodne informacje oparte na dowodach.

Rekomendacja nr 4: zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa dziennikarzom

Oprócz zagrożeń dla aparatu medialnego i jakościowego dziennikarstwa, istnieje również rosnące zagrożenie dla samych dziennikarzy. Coraz częściej doświadczają zniesławienia, mowy nienawiści, przemocy i inwigilacji ze strony podmiotów państwowych i

niepaństwowych o antydemokratycznych nstawieniu. Dzieje się tak zarówno w przestrzeni fizycznej, jak i cyfrowej, co ponownie podkreśla potrzebę zastosowania podejścia do moderowania treści opartego na prawach człowieka, jak wspomniano w zaleceniu nr 1. W 2022 r. [Platforma bezpieczeństwa dziennikarzy](#) prowadzona przez Radę Europy zarejestrowała dwukrotnie więcej ostrzeżeń niż w 2019 r., obejmując 12 kolejnych krajów. Tendencja ta zagraża nie tylko bezpieczeństwu dziennikarzy, ale także jakości pracy dziennikarskiej, ponieważ prowadzi do autocenzury. Nadużywanie przepisów w celu zastraszania i ścigania krytycznych opinii zagraża wolności dziennikarskiej i narusza prawa podstawowe.

W świetle bieżących wydarzeń dotyczących EMFA, rosną [obawy](#), że Rada wkracza na niebezpieczną ścieżkę, która prowadzi do legitymizacji niepożądanych form inwigilacji dziennikarzy i ich źródeł. Szczególnie niepokojące jest stanowisko Francji, która opowiedziała się za wyjątkiem od ogólnego zakazu stosowania oprogramowania szpiegującego przeciwko dziennikarzom, ryzykując tym samym interpretację oprogramowania szpiegującego jako legalnego narzędzia śledczego.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego i dziennikarze podkreślili znaczenie przepisów chroniących dziennikarzy i ich pracę w przestrzeni fizycznej i wirtualnej. Dziennikarzom powinny zostać zapewnione środki ochrony, zgodnie z [Europejskimi standardami ochrony dziennikarzy](#).

EMFA powinna wzmocnić ochronę źródeł i sygnalistów poprzez wdrożenie zalecenia Rady Europy [CM/Rec\(2016\)4](#) w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych podmiotów medialnych. Rada UE i Parlament Europejski muszą dopilnować, aby ostateczny tekst [proponowanej dyrektywy i zalecenia](#) był skutecznym w zapobieganiu strategicznym pozwom przeciwko zaangażowaniu społeczeństwa (SLAPP), nie tylko w celu

przeciwdziałania wszelkim niezamierzonym skutkom prawa regulacyjnego.

Sprawozdanie na temat praworządności z 2022 r. zaleca niektórym państwom członkowskim UE stosowanie uczciwych, przejrzystych i niedyskryminujących procedur przyznawania mediom licencji na prowadzenie działalności. Ponadto dziennikarze powinni mieć prawo do informacji od władz publicznych i powinno im się udzielić dostępu do dokumentów rządowych, nieustannie zapewniając zgodność ze standardami europejskimi. Poprzez swoje działania rządy powinny sygnalizować, że krytyczna ocena decyzji politycznych i świadoma nieufność są wysoko cenione w demokratycznym społeczeństwie.

Informacja o badaniu, które jest podstawą rekomendacji

Zalecenia polityczne przedstawione powyżej są zakorzenione w dowodach uzyskanych w badaniu EnTrust. W szczególności zalecenia te opierają się na wynikach naszej znormalizowanej analizy treści reprezentatywnej próby 800 przypadków podważenia zaufania opublikowanych w artykułach z trzech różnych gazet w każdym z siedmiu krajów i w czterech określonych z góry okresach (marzec 2020 r. – kwiecień 2020 r., wrzesień 2020 r. – październik 2020 r., grudzień 2020 r. – styczeń 2021 r., marzec 2021 r. – kwiecień 2021 r.) oraz 250 komentarzy użytkowników związanych z zaufaniem w każdym kraju na stronach gazet na Facebooku. Badania te dostarczyły nam informacji na temat stopnia zaufania do poszczególnych dostawców informacji (rządu, nauki i mediów) podczas pandemii Covid-19 oraz stopnia, w jakim zaufanie to jest kwestionowane w sferze publicznej. Ponadto przeprowadzono 10 pogłębionych wywiadów w

każdym kraju z dziennikarzami, przedstawicielami organów publicznych i podmiotami społeczeństwa obywatelskiego (zwanymi dalej „ekspertami”) zaangażowanymi w weryfikację faktów lub projekty antydezinformacyjne, mające zidentyfikować twórców dezinformacji, warunki ich rozprzestrzeniania się i ich oddźwięku w debatach publicznych, a także dla ustalenia skutecznych strategii przeciwdziałania w celu ograniczenia i zapobiegania rozpowszechnianiu dezinformacji oraz zwiększenia odporności obywateli.

Kluczowe ustalenia

 # Zaufanie do dostawców informacji

Wyniki naszych badań potwierdzają, że media odgrywają ważną rolę jako areny kształtowania i podważania zaufania do instytucji politycznych, nauki i ekspertów, aczkolwiek ze znacznymi różnicami w zależności od rodzaju zaangażowanych mediów. Z jednej strony nasza analiza treści medialnych pokazuje, że większość gazet głównego nurtu prezentuje wyważony pogląd na uzasadnione zaufanie lub nieufność poprzez stwierdzenia oparte na faktach, a dziennikarze nie przywiązują dużej wagi do ekstremistycznych stanowisk i spolaryzowanych opinii. Osądy dotyczące wiarygodności poszczególnych aktorów regularnie odwołują się do argumentacji opartej na faktach. Kompetencje i wiedza specjalistyczna mają decydujące znaczenie dla zaufania do aktorów politycznych i naukowców. Różnice pojawiają się przy bardziej szczegółowym porównaniu siedmiu krajów, które były częścią naszej analizy (np. zaufanie do rządu w czasach pandemii jest wysokie we Włoszech, podczas gdy nieufność wobec rządu jest bardziej widoczna w Niemczech, Czechach i Polsce), ale tradycyjne platformy informacyjne (tutaj: szczególnie starsze media) odgrywają konstruktywną rolę w krytycznej

debacie, która równoważy zaufanie i nieufność do rządów, nauki i wiedzy specjalistycznej.

Z drugiej strony, nasza analiza komentarzy użytkowników Facebooka pokazuje, że użytkownicy mediów społecznościowych wyrażają się głównie w krytycznej opozycji do wiadomości i w przeważającej większości nieufnie wobec uznanych dostawców informacji. Obraz jest jednak bardziej zniuansowany, ponieważ znaczna liczba użytkowników popiera również w swoich komentarzach wypowiedzi w wiadomościach przedstawicieli rządu, nauki lub innych osób. Na uwagę zasługuje inny schemat rozumowania w komentarzach w mediach społecznościowych. W przeciwieństwie do argumentacji opartej w profesjonalnym dziennikarstwie głównie na faktach, komentarze użytkowników częściej odwołują się do wartości, aby uzasadnić swoje wypowiedzi, które mają przede wszystkim podważyć zaufanie do rządu i nauki, a nie je wspierać. Chociaż media społecznościowe są zatem bardziej inkluzywne, ponieważ zapewniają użytkownikom mediów i obywatelom możliwość zabrania głosu w sferze publicznej, format mediów społecznościowych nie wydaje się być odpowiednią przestrzenią do zrównoważonej i popartej dowodami dyskusji na temat zaufania i braku zaufania do rządów. Ten strukturalny brak ma związek z faktem, że media społecznościowe nigdy nie zostały stworzone do dialogicznych rozważań, ale jako przestrzeń dla interesów komercyjnych i ich celów promocyjnych.

Nasza analiza treści medialnych pokazuje zatem, że różne media różnią się znacznie pod względem sposobu, w jaki przyczyniają się do budowania zaufania w demokratycznych społeczeństwach. Krytyczne przedstawianie wiadomości powinno być punktem odniesienia dla wszystkich mediów. Oznacza to, że

tradycyjne media i profesjonalne dziennikarstwo są bardziej wiarygodne niż media społecznościowe, ponieważ te pierwsze angażują się w krytyczne przedstawianie wiadomości i dyskusję, promując w ten sposób zrównoważone podejście przemyślanego lub sceptycznego zaufania, podczas gdy te drugie sprzyjają mniej zrównoważonej i bardziej spolaryzowanej arenie kształtowania opinii publicznej. Te ogólne uwagi wymagają jednak dwóch zastrzeżeń. Z naszych danych wynika, że starsze media w niektórych krajach (zwłaszcza Danii i Niemczech) są bardziej zaangażowane w przemyślane zaufanie, podczas gdy media te wykazują bardziej niezrównoważone i spolaryzowane podejście w innych krajach (Grecja, Serbia i Polska). Jeśli chodzi o media społecznościowe, komentarze obywateli są nieco bardziej wyważone w Danii, ale bardzo stronnicze i głęboko zakorzenione w nieufnym klimacie opinii w pozostałych sześciu analizowanych krajach.

Wyniki te potwierdzają potrzebę ograniczenia negatywnego wpływu mediów społecznościowych w odniesieniu do dezinformacji i polaryzacji (rekomendacja nr 1), ale także potrzebę wspierania niezależnych mediów i krytycznego dziennikarstwa (rekomendacja nr 3). Dalszych dowodów na poparcie tych rekomendacji dostarcza analiza dostępnych danych ankietowych przedstawiona w raporcie EnTrust.

Ustalenia te podkreślają, że część populacji ma tendencję do nieufania tradycyjnym mediom z ich bardziej wyważonymi i uzasadnionymi praktykami przekazywania wiadomości, jednocześnie ufając mediom społecznościowym z ich bardziej stronniczymi wzorcami rozpowszechniania informacji i opinii. Analiza pokazuje ponadto, że istnieją różnice między krajami, co wskazuje, że w niektórych krajach należy działać pilniej niż w innych. Co do zaufania do mediów i dziennikarstwa jako głównych

dostawców informacji podczas pandemii, Dania jest krajem o wysokim zaufaniu, podczas gdy Niemcy i Czechy są uważane za kraje o średnim poziomie zaufania. Zaufanie do mediów i dziennikarstwa w Grecji i Serbii jest niskie, a postawy w Polsce i we Włoszech są spolaryzowane, wykazując zarówno wysoki poziom zaufania, jak i nieufności. Problem pojawia się szczególnie w tych krajach, w których powszechny brak zaufania do dziennikarstwa głównego nurtu i mediów publicznych zazwyczaj idzie w parze z wyższymi wskaźnikami zaufania do mediów społecznościowych jako istotnego alternatywnego źródła wiadomości. Oczywiście, sytuacja ta nie występuje w większości krajów o wyższych wskaźnikach zaufania do tradycyjnych mediów, biorąc pod uwagę, że obywatele tych krajów mają również tendencję do wyrażania niskiego poziomu zaufania do prywatnych stron internetowych i mediów społecznościowych.

 # Strategie przeciwdziałania mające na celu ograniczenie i zapobieganie rozpowszechnieniu dezinformacji

Wyniki naszej analizy porównawczej wywiadów z ekspertami dostarczają również empirycznych dowodów na potrzebę ograniczenia roli mediów społecznościowych w szerzeniu dezinformacji (rekomendacja nr 1) oraz potrzebę wspierania niezależnych mediów i dziennikarstwa (rekomendacja nr 3). Konsultowani eksperci zaobserwowali wzrost dezinformacji i propagandy (obcych) państw, przyspieszony przez pandemię Covid-19, a następnie wojnę w Ukrainie. Taki rozwój sytuacji wzbudził również obawy dotyczące bezpieczeństwa. Aby poradzić sobie z wyzwaniem, jakim jest rozpowszechnianie dezinformacji poza zinstytucjonalizowanymi kanałami mediów, eksperci widzą potrzebę wzmocnienia roli profesjonalnych dziennikarzy jako „mediatorów zaufania” również na platformach

informacyjnych mediów społecznościowych, na przykład poprzez ułatwienie otwartego dostępu do zweryfikowanych wiadomości lub zapewnienie przejrzystości źródeł informacji. Eksperti z dziedziny mediów i komunikacji podkreślają również potrzebę ulepszenia projektu platform, aby uniknąć na przykład sytuacji, w której niemonitorowane algorytmy wybierają alternatywne media zamiast wiadomości opartych na dowodach.

Samoregulacja platform mediów społecznościowych jest coraz częściej postrzegana jako niewystarczająca, a niektórzy eksperci przypisywali UE ważną rolę w zakresie współregulacji platform. Czysto rynkowe przestrzenie internetowe zapewnią pole do rozprzestrzeniania się dezinformacji, dlatego ważne będzie wstrzymanie czerpania korzyści finansowych z takich informacji. W tym kontekście eksperci podkreślili znaczenie poszanowania zasad demokracji, takich jak wolność słowa, w walce z dezinformacją. Działania muszą być współmierne i zapewniać właściwą równowagę między swobodami a kontrolą.

Wywiady z ekspertami wskazały również na potrzebę bardziej systematycznego angażowania się w promowanie umiejętności korzystania z mediów wśród mieszkańców Europy.

Co do edukacji, eksperci osiągnęli konsens co do tego, że programy edukacyjne są potrzebne, aby poprawić odporność na dezinformację w Internecie, która stała się bardziej powszechna od czasu wybuchu pandemii Covid-19. Wzywają oni do szkolenia w zakresie umiejętności korzystania z mediów i wiadomości oraz refleksyjnego korzystania z mediów, a także wspierania inicjatyw sprawdzania faktów.

Bezpieczeństwo dziennikarzy

Powtarzającym się tematem wywiadów z ekspertami był problem bezpieczeństwa niezależnego dziennikarstwa. Ekspertcy wyrazili zaniepokojenie nasileniem się nagonek i mowy nienawiści w mediach społecznościowych, które zaszkodziły reputacji i bezpieczeństwu dziennikarzy. Kilku dziennikarzy podkreśliło również niedawny wzrost liczby werbalnych lub fizycznych ataków na reporterów ze strony podmiotów niepaństwowych, na przykład podczas demonstracji lub przeprowadzania wywiadów. W innych przypadkach eksperci z dziedziny mediów wyrażali obawy dotyczące podmiotów państwowych, które wykorzystywały swoją władzę i werbalnie atakowały i zaskraszały dziennikarzy, na przykład w Serbii. W wywiadach z ekspertami zgodzono się zatem, że istnieje pilna potrzeba podjęcia działań w celu wsparcia niezależnego i krytycznego dziennikarstwa, które jest również powszechnie uważane za wiarygodne źródło informacji przez obywateli w różnych analizowanych krajach.

Dane badania i informacje o projekcie

Projekt EnTrust jest finansowany przez UE w ramach Programu w zakresie badań naukowych i innowacji HORIZON 2020 (umowa o dofinansowanie nr 870572). Zalecenia i ustalenia przedstawione w niniejszym dokumencie opierają się na Zintegrowanym raporcie na temat zaufania do mediów, jak również na wynikach okrągłego stołu ekspertów pomiędzy zespołem badawczym a następującymi ekspertami: Barbora Bukovská, Article 19; Artemiza-Tatiana Chisca, Rada Europy – Wydział Nadzoru nad Mediami i Internetem; Audrius Perkauskas, European Commission – DG Connect – Audiovisual and Media Services Policy; Renate Schroeder, Europejska Federacja

Dziennikarzy; Harry Panagopoulos, Komisja Europejska – DG Just – prawa obywatelskie UE i wolność przemieszczania się; Jan Penfrat, European Digital Rights; oraz Alberto Rabbachin, Komisja Europejska – DG Connect – Konwergencja mediów i media społecznościowe.

Konsorcjum EnTrust składa się z ośmiu zespołów partnerskich prowadzących badania i działania popularyzatorskie w siedmiu krajach (Republika Czeska, Dania, Grecja, Niemcy, Włochy, Polska i Serbia) oraz na poziomie Unii Europejskiej. Plan pracy konsorcjum składa się z siedmiu pakietów roboczych poświęconych systematycznej analizie i refleksji nad różnymi aspektami tego tematu:

1. Teoretyczne i normatywne podstawy zaufania i nieufności
2. Zaufanie i nieufność w „administracji pierwszego kontaktu”
3. Rola demokratycznych ruchów społecznych w kształtowaniu zaufania i nieufności
4. Rola mediów w budowaniu zaufania i nieufności: informacja czy polaryzacja??
5. Rozwojowo-psychologiczna wiedza na temat zaufania i nieufności
6. Ocena zaufania i nieufności obywateli wobec władzy: formy, czynniki warunkujące, skutki i środki zaradcze
7. Cywilizowanie zaufania i nieufności: wzory do naśladowania i rekomendacje

Dalsze pakiety robocze mają na celu upowszechnianie, wykorzystywanie i komunikację badań, zarządzanie i kwestie etyczne.

Więcej informacji na temat projektu EnTrust można znaleźć na stronie www.entrust-project.eu.

Konsorcjum:

[Civil Society Europe](#) (Bruksela, Belgia)

[Uniwersytet Masaryka](#) (Brno, Republika Czeska)

[Uniwersytet Nauk Społecznych i Politycznych Panteion](#) (Ateny, Grecja)

[Uniwersytet Belgradzki, Instytut Filozofii i Teorii Społecznej](#) (Serbia)

[Uniwersytet w Kopenhadze](#) (Dania)

[Uniwersytet w Siegen](#) (Niemcy)

[Uniwersytet Sieneński](#) (Włochy)

[Uniwersytet Warszawski](#) (Polska)

Linki do mediów społecznościowych

Kontakt

Prof. dr Christian Lahusen
Koordynator projektu
Uniwersytet w Siegen
Wydział Nauk Społecznych
Adolf-Reichwein-Str. 2
57068 Siegen – Niemcy

e-mail: entrust@uni-siegen.de

Carlotta Besozzi
Partner projektu
Civil Society Europe
Rue du Congrès 13,
1000 Bruksela – Belgia

e-mail: contact@civilsocietyeurope.eu

Informacje o projekcie

Typ projektu: oparty na współpracy
Edycja: H2020 SC6 GOVERNANCE-01-2019: Trust in Governance
Data rozpoczęcia: luty 2020
Czas trwania: 48 miesięcy
Koordynator: Prof. Dr. Christian Lahusen, Uniwersytet w Siegen
Nr umowy o dofinansowanie: 870572
Budżet projektu finansowany ze środków UE: 2 978 151,25 €

Projekt ten otrzymał dofinansowanie z programu Unii Europejskiej Horizon 2020 w zakresie badań i innowacji na podstawie umowy o dofinansowanie nr 870572. Za treść niniejszej publikacji odpowiedzialni są wyłącznie jej autorzy i nie musi ona odzwierciedlać opinii Unii Europejskiej.

www.entrust-project.eu